

küldetésnek fogja fel, nem foglalozik mások negatív hozzáállásával, kiegyensúlyozott, barátságos és nyílt. A szervezetnél és az egyes embernél a jövőkép kialakításával, a célok és lehetőségek tisztázásával, a közösségi érzés elmélyítésével lehet eredményt elérni.

A vállalati minőségkultúra a minőségügyi kérdésekhez való hozzáállást, a hozzáértést, a minőségügyi tevékenységek hatékonyságát határozza meg. Szükség van állandó fejlesztésre, ennek érdekében minél több eszközt kell alkalmazni. Nagy jelentősége van a minőségügyi oktatásnak és a csoportmunkának. A továbbiakban a hatékonyság, az idő és az erőforrások jelentőségéről olvashatunk a minőségmenedzsmentben, majd a minőséggazdaságosság, a minőségmenedzsment pénzügyi kérdéseit ismerjük meg. Végül az igénykielégítési folyamat minősége értékelésének alapelveiről tájékozódhatunk az értékelés módszereinek és a minőségek összehasonlításának a bemutatásával. Szó van itt – többek között – a minősítés elvéről, a minőségjellemzőkről, majd példákat találunk a minőségmutatók minősítésre. Az igénykielégítési folyamat minőségmutatója: a minőségi díj értékelőrendszere keretében az európai minőségi díj követelményrendszerét, a minőségmutató számítását, a minőségjellemzők mérését ismerjük meg. A többtényezős döntéshozatal minősítő módszereinek és az alakfelismerő minősítő módszereknek a bemutatása zárja a könyvet.

A minőségügy tárgyát, tartalmát és terjedelmét tudományos igényességgel tárgyaló könyv a teljességre törekedve ad képet a minőségügyi szabályozás összetettségéről, sokrétűségéről. Hozzásegíti az olvasókat

annak megértéséhez, hogy a minőségügyi szabályozás és a vállalati minőségmenedzsment hogyan biztosítja a kiváló minőséget, s hogyan védi a fogyasztók és az egész társadalom érdekeit.

R. I.

Szerkesztette: Bara Zoltán és Szabó Katalin:

GAZDASÁGI RENDSZEREK, ORSZÁGOK, INTÉZMÉNYEK
Bevezetés az összehasonlító gazdaságtanba

Aula Kiadó, Budapest, 2000. 610 p.

A gazdasági jelenségek egyetlen országban sem függetlenek a politikai-kulturális környezettől; az összehasonlító gazdaságtan a társadalmi hatásokkal együtt vizsgálja, magyarázza az egyes gazdasági jelenségeket, megvilágítva az összetevők közti kapcsolatokat is. Rámutat arra, hogy az intézményeket befolyásolják a vállalkozások, nemzetgazdaságok teljesítményei; a kapitalizmus kezdettől fogva intézményi változásokon ment keresztül, lévén változásokra nyitott rendszer. Az összehasonlító gazdaságtan tanulmányozása különösen fontos és időszerű napjainkban, amikor Közép-Kelet-Európában politikai-társadalmi és ezzel együtt gazdasági rendszerváltás is van folyamatban. A különböző gazdasági rendszerek összevetése fontos gyakorlati problémákat is felvet, fontosak a rendszerek közti kapcsolatok. A könyv azt mutatja be, hogyan működik és milyen eredményeket ért el a kapitalista rendszer századunk végére. Tanulmányozása mindazoknak a figyelmébe ajánlható, akik munkájuk során eltérő gazdasági berendezésű országokkal találkoznak.

A gazdaság legfontosabb intézményei közt arról olvashatunk, hogy meghatározó jelentőségűek a tulajdonon intézménye és a gazdasági tevékenységet koordináló intézmények, valamint a piac mint a gazdasági koordináció alapvető intézménye. A piaci koordináció csak akkor érvényesül, ha a termékeket piaci értékesítés céljából termelik. A modern piacgazdaságban fontos az állam szerepvállalása, koordináló tevékenysége is. A piac által vezérelt gazdaság, az állam által vezérelt piacgazdaság és a tárgyalásos gazdaság modelljének bemutatása után az állami beavatkozás eltérő típusainak történeti kialakulását ismerjük meg. A jóléti állam a modern piacgazdaság alapvetően fontos, meghatározó intézményegyüttese. Az ilyen államok elkötelezettek polgáraik anyagi és szellemi javai (foglalkoztatás, jó egészségi állapot, műveltség, megfelelő lakás, táplálkozás) iránt, s ennek érdekében aktívan beavatkoznak a gazdasági folyamatokba. Az államnak a hatékonysági szempontokkal is törődnie kell: nem sértheti a magántőke tevékenységét, s amennyiben termelőként, szolgáltatóként is fellép, a legkisebb költségekkel s a lehető legnagyobb eredménnyel kell teljesítenie funkcióit. Az állam azonban nem mindig tud megfelelni a jóléti követelményeknek, a társadalomnak gyakran a kormány kudarcaival kell számolnia...

A kormányzati kudarcok okai különfélék (nyomásgyakorló csoportok, bürokrácia, a piac kikapcsolása); hosszabb távon negatív következmények bontakozhatnak ki a fejlett jóléti rendszerekben. Felsorolja a könyv azokat a hatásokat, amelyek aláássák a jóléti állam alapjait. Megváltozott az a gazdaság, amely a jóléti felépítmény alapja volt; az új technológiai rendszer más alapelveken nyugszik, mint amilyenekre a

jóléti államokat eddig felépítették. Az információs technológia gyors elterjedésének számos szociális következménye van. Az információs társadalom infrastruktúrájának kiépítéséhez hatalmas beruházásokra van szükség, az államnak az oktatással kapcsolatban is új feladatai keletkeznek, s esélyt kell kapnia a társadalom széles rétegei felzárkóztatására. Az így működő esélyteremtő állam csökkenti a jóléti intézmények támogatását, ösztönzi a beruházásokat és az oktatást, esélyt adva a fiataloknak és az egészséges gazdasági növekedésnek. Szakít az ingyenesség elvével az egészségügyi és oktatási szektorban, nem növeli a segélyek nagyságát, hanem inkább arra törekszik, hogy a lehetőség szerint feleslegessé tegye azokat. Lehet, hogy hazánk is erre az útra tér?

A Közép- és Kelet-Európában összeomlott tervgazdasági (szocialista) rendszereket azért kell tanulmányozni, mert az átalakulás problémái csak az előzmények vizsgálata után érthetők és oldhatók meg. A könyvnek ebben a részében olvashatunk a szovjet modell működésének következményeiről, a reformszocialista kísérletekről, a tervezési rendszer felbomlásáról. A rendszerváltozás a szovjet modell leváltásán túlmenően a társadalom és gazdaság egészét átfogó modernizáció és polgárosodás, felzárkózás és megújulás volt. Bebizonyosodott, hogy a szovjet modell nem az elképzelések és a propaganda szerint működött; tartalékai hamar kimerültek. Közép- és Kelet-Európában a nemzetközi munkamegosztás rendje is válságba jutott, a nyolcvanas években a növekedési pálya lefelé tartott. A társadalmi viszonyok minden téren alapvető átalakulásra szorultak, rendszerváltásra mindenképpen szükség volt. Részletes áttekintést kapunk a könyvben a rendszerváltozás problémáiról, az

állami szabályozás szerepéről, az infrastruktúra átalakításáról, a nyugdíj- és egészségügyi reformról. Rámutat arra, hogy az átalakuló országok fejlődése lényegesen eltér egymástól Közép-Európában és Dél-Kelet-Európában, valamint a FÁK térségében...

Hogyan tudnak a latin-amerikai országok felzárkózni a fejlett gazdaságokhoz? E kérdés felvetésében az is benne van, hogy a térség a világgazdaság perifériáján helyezkedik el, a fejlesztés a gyors gazdasági növekedésre irányul. Világossá vált, hogy a felzárkózás csak a gazdasági rendszer átalakulásával valósítható meg. Képet kapunk a változások irányáról s azokról az indokokról, amelyek a latin-amerikai országokat gazdasági rendszerük megváltoztatásához vezették. A nemzetgazdaságok fejlődése közt egyenlőtlenségek is felfedezhetők; egyes országok (Argentína, Venezuela, Mexikó, Kolumbia, Chile) gazdasági előretörése mellett sok országot a gazdasági túlélés gondja foglalkoztatja. A felsorolt országok is egyensúlyi zavarokkal küzdenek.

Foglalkozik a könyv a távol-keleti gazdasági rendszerekkel, amelyeket sokan a gazdasági dinamizmus, a fejlődés és felemelkedés szimbólumainak tartanak. Ezzel kapcsolatban megismerjük a felemelkedés modelljét, a gazdasági stabilitás megteremtését, a fejlődés finanszírozási kérdéseit, az állam (új) szerepvállalását. A térség a második világháború után egészen különös fejlődést mutat; a modernizáció és az iparosítás modelljei lényegesen eltérnek a délzásiai elzárkózóktól és a latin-amerikaiaktól egyaránt. A távol-keleti fejlődésnek is vannak korszakai, a könyv foglalkozik a fejlődés meghatározó szakaszaival, s a térséget

legutóbb sújtó válság felszámolásának lehetőségeivel.

A gazdasági rendszerek legújabb fejlődési tendenciáit az információs forradalom, a hálózatok piaci elterjedése, a globalizáció jellemzik. A korszakban rohamosan fejlődő információs technikák és technológiák az eddig kialakult (tömegtermelési technikákra és technológiákra alapozott) gazdaság valamennyi elemét felforgatják, mechanizmusát és szervezeti formáit gyökeresen megváltoztatják. Ezzel függ össze a hálózati együttműködés gyors terjedése is, amelyben a biztonság szempontjai is ösztönzik a vállalatokat arra, hogy hálózatokba szerveződjenek. A hálózat lényege a mozgékonyaság; nincsenek végérvényes kapcsolatok, a vállalati szervezetek és azok közti kapcsolatok állandóan változnak. A hálózati kooperációk igen sok üzleti tevékenységet foglalnak magukban; a hálózatban nem csak piaci tranzakciók történnek, az együttműködés tartalma ennél szélesebb és már sokszor a globalizálódás jeleit mutatja.

A globalizáció több a nemzetközivé válásnál, a gazdasági kapcsolatokon (termelés, vállalatvezetés, marketing, munkaerő) túlmenően az információáramlás és a technológia nemzeti határokon túlra való elterjedését is jelenti. A földrajzi régiók közt eltűnnek a gazdasági és politikai különbségek, kölcsönös függések rendszere alakul ki, s így jön létre a globális világgazdaság, világkereskedelem és globális politika rendszere. A nemzetközi pénz- és tőkepiacok területén tapasztalható a legintenzívebb globalizálódás; a reformelképzelések közt szerepel a nemzetek fölé helyezett globális központi pénzügyi szabályozó szerv, vagy a globális központi bank kialakítása is.

Rubóczky István